Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně osob, které se podílejí na účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými nebo zneužívajícími soudními řízeními („strategickými žalobami proti účasti veřejnosti“)

(COM(2022) 177 final — 2022/0117 (COD))

(2023/C 75/20)

Zpravodaj: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI**

Spoluzpravodaj: **Christian MOOS**

Právní základ	*Článek 304* Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	29.9.2022
Přijato na plenárním zasedání	26.10.2022
Plenární zasedání č.	573
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	143/2/6

1. **Závěry a doporučení**

1.1. EHSV iniciativu Komise vítá. Jde o krok vpřed v boji proti postupům umlčování, jejichž počet v Evropě od roku 2015 vzrůstá ([1]). Čelit strategickým žalobám proti účasti veřejnosti, což jsou soudní řízení zahájená v souvislosti s účastí veřejnosti, která jsou zcela nebo částečně neopodstatněná a jejichž hlavním účelem je zabránit účasti veřejnosti, omezit ji či sankcionovat, je klíčové pro vybudování informované občanské společnosti a transparentnosti ve veřejném životě. Protože jsou strategické žaloby proti účasti veřejnosti předkládány také stranami z oblastí mimo EU, jsou opatření namířená proti těmto žalobám příspěvkem k ochraně evropské demokracie před vnějšími hrozbami.

1.2. Při soudních řízeních týkajících se strategických žalob proti účasti veřejnosti často existuje významná nerovnováha moci – žalobci mají větší finanční a institucionální zdroje, a proto je pro ně poměrně snadné zahájit řízení. V tomto kontextu je důležité zajistit, aby žalovaným byly poskytnuty správné nástroje, které jim umožní obhajovat se v tomto boji, jenž je v současnosti nerovný.

1.3. Je třeba zdůraznit, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti představují zneužití práva a v demokratických státech řízených na základě zásad právního státu je nelze tolerovat. Novináři, zejména nezávislí novináři, jsou vůči této hrozbě nejzranitelnější, avšak tento problém může zasáhnout i všechny ostatní účastníky veřejné debaty.

1.4. Je také důležité oddělit strategické žaloby proti účasti veřejnosti od ochrany osobních práv a možnosti obhajovat svou osobní čest ve věcech pomluvy. Strategická žaloba proti účasti veřejnosti zahrnuje chování, které je neopodstatněné a jehož cílem je potlačit veřejnou debatu a umlčet její účastníky. Protinávrhy k těmto žalobám tudíž neoslabují výkon práva na soud a nechrání ty, kdo šíří falešný nebo pomlouvačný obsah.

1.5. EHSV navrhované mechanismy vítá, ale během legislativní činnosti by bylo vhodné zvážit rozšíření seznamu. Mezi návrhy bychom mohli poukázat na zavedení rozhodnutí o předběžné otázce ukončujícího soudní řízení, jež je považováno za nesplňující požadavky, konsolidaci soudních řízení na žádost žalovaného v jurisdikci, která mu byla určena, stanovení lhůty pro soudní řízení nebo zavedení zrychleného řízení či vyloučení možnosti, aby žalobu financovala jiná osoba než žalobce.

([1]) CASE Report (https://www.the-case.eu/slapps-in-europe)

1.6. Kromě provedení nového právního předpisu, které může vzhledem k celému legislativnímu procesu trvat několik let, je vhodné přezkoumat vnitrostátní právní předpisy s cílem určit mechanismy, jež by mohly v současnosti sloužit k obraně proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti. Zjištění důvodů, proč nejsou účinně využívány stávající mechanismy, může pomoci poskytnout účastníkům veřejné debaty lepší ochranu.

1.7. Důležitou otázkou je také monitorování strategických žalob proti účasti veřejnosti a účinnosti provedených řešení. Je třeba zvážit, kdo by měl tato posouzení provádět, přičemž je třeba mít zejména na paměti, že strategickou žalobu proti účasti veřejnosti mohou podat také veřejné instituce. Proto by přenesení této pravomoci na členské státy nemuselo v dostatečné míře dosáhnout zamýšlených cílů.

1.8. Současně by za účelem zajištění, že je cíle směrnice dosahováno co nejúčinněji, mělo být její uplatňování hodnoceno po co nejkratší době. EHSV se domnívá, že by bylo vhodnější kratší období než nyní navrhované pětileté období.

1.9. Vzhledem k tomu, že se plánovaná směrnice použije pouze na přeshraniční soudní řízení, je rovněž důležité usilovat o to, aby jednotlivé členské státy zavedly obdobné iniciativy pro vnitrostátní soudní řízení. Omezení na přeshraniční soudní řízení poskytne ochranu jen vybraným účastníkům veřejné debaty, přičemž budou opomenuti zejména místní novináři, aktivisté nebo oznamovatelé. Komplexní opatření vůči strategickým žalobám proti účasti veřejnosti vyžaduje jednotný přístup v přeshraničních i vnitrostátních věcech.

1.10. Členské státy by také měly být naléhavě vyzvány, aby přezkoumaly své vnitrostátní právní předpisy s cílem dekriminalizovat pomluvu. Veškerá soudní řízení týkající se osobních práv by se měla řídit občanským právem. Potenciální trestní odpovědnost vede k situaci, kdy se mohou účastníci veřejné debaty více obávat předložit své názory nebo odsoudit protiprávní jednání.

1.11. EHSV zdůrazňuje, že kromě právních předpisů je mimořádně důležité zavést vhodná vzdělávací opatření a odbornou přípravu, a to pro právníky (zejména pro soudce a právní zástupce stran řízení) i pro účastníky veřejné debaty – novináře, společenské aktivisty, obránce lidských práv, oznamovatele či běžné občany.

2. **Obecné připomínky**

2.1. Svoboda projevu a z ní vyplývající svoboda sdělovacích prostředků jsou jednou ze základních hodnot, kterou by demokratické státy měly v souladu s právním státem zaručit.

2.2. Právo na svobodu projevu, jak jej stanoví článek 11 Listiny základních práv Evropské unie, zahrnuje svobodu zastávat názory a sdělovat informace a myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice. Současně je kladen důraz na respektování svobody a plurality sdělovacích prostředků. Podobné záruky jsou obsaženy v mnoha dalších právních předpisech, jako je Všeobecná deklarace lidských práv, Evropská úmluva o lidských právech, směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ([2]) o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (tzv. směrnice o oznamovatelích), a právní akty přijaté jednotlivými členskými státy, což ukazuje na jejich univerzální povahu a důležitou úlohu.

2.3. Během několika posledních desetiletí rozvoj technologií dramaticky změnil formu veřejné debaty. Až donedávna byly hlavními sdělovacími prostředky pro vedení této debaty televize, rozhlas a noviny zakládané především profesionálními novináři a oznamovateli. Nyní převzaly důležitou úlohu online sdělovací prostředky, které umožňují, aby kdokoli předložil své názory a adresoval je širokému publiku, a to i anonymně.

([2]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (Úř. věst. L 305, 26.11.2019, s. 17).

2.4. V kontextu vývoje sdělovacích prostředků a technologických změn je zásadní zavést mechanismy, které zajistí skutečnou ochranu svobody projevu pro všechny účastníky veřejné debaty, nejen pro profesionální novináře, ale také pro ekologické ([3]) a společenské aktivisty, obránce lidských práv, nevládní organizace, oznamovatele ([4]) v obecném smyslu, angažované občany, odborové svazy a všechny ostatní jednotlivce a organizace, které se veřejně vyjadřují ke společensky významným otázkám.

2.5. Je důležité vyzdvihnout nejen důležitost svobody sdělovacích prostředků, ale také nutnost zajistit jejich pluralitu. EHSV připomíná své závěry ohledně „zajištění svobody a rozmanitosti sdělovacích prostředků v Evropě“ ([5]). Otevřená debata, která není žádným způsobem omezena, je základem participativní společnosti, bez níž demokracie nemůže řádně fungovat ([6]). Vyloučení jakéhokoli hlasu z veřejné debaty může vést – a v minulosti vedlo – k napětí a násilí ve společnosti. Sdělovací prostředky by neměly být chápány úzce jako specializovaná skupina subjektů zapojených do mediálních aktivit na profesionálním základě, ale také jako aktivní účast jednotlivců, kteří sdílejí názory nebo zveřejňují své postoje, a to bez ohledu na jejich zdroj: internet, fóra, blogy nebo podcasty. To je obzvláště důležité v zemích, kde jsou veřejné sdělovací prostředky ovládány vedoucími politickými stranami, nebo v zemích, kde jsou soukromé sdělovací prostředky ovládány několika málo vlastníky, kteří se snaží mít nadvládu nad sdělením a kteří omezují rozmanitost veřejných debat.

2.6. V rámci EU oslabuje zmenšující se občanský prostor schopnost organizací občanské společnosti hrát nepostradatelnou úlohu při fungování a ochraně demokracie a právního státu. Strategická žaloba proti účasti veřejnosti je jedním z nástrojů, které se používají k umlčení kritické občanské společnosti. EHSV vítá usnesení Evropského parlamentu o opatřeních pro boj proti zmenšujícímu se občanskému prostoru ([7]) a domnívá se, že navrhovaná směrnice je nejen jedním z opatření příslušného balíčku EU, ale také rozhodným krokem k ukončení těchto praktik.

2.7. Více příležitostí ke zveřejňování prohlášení a varování a větší společenský aktivismus umožňují nejen rozšířit veřejnou debatu, ale také překonat sociálně znepokojivý jev odhalením zneužívání pravomocí ze strany státních či soukromých institucí, včetně korupce nebo zneužívání veřejných prostředků. EHSV poukazuje na to, že sdělovací prostředky (všeobecně definované, včetně profesionálních a amatérských aktivit účastníků veřejných debat) mají jakožto „čtvrtá složka moci“ za úkol nejen utvářet názory, ale také monitorovat činnosti orgánů veřejné moci a soukromých subjektů. Ochrana „čtvrté moci“ je mimořádně důležitá pro zajištění demokratických norem a právního státu.

2.8. Zneužívání soudních řízení k potlačení veřejné debaty je v členských státech stále častějším jevem. Vlivní jedinci, instituce a společnosti s rozsáhlými finančními a organizačními zdroji využívají své moci k umlčení kritiků. Používají k tomu inovativní nástroje, jako je zneužívání právních předpisů GDPR, nebo požadují zveřejnění zdrojů informací novinářů. Kritici, včetně jednotlivých novinářů a subjektů občanské společnosti jednajících jako oznamovatelé, často postrádají finanční nebo organizační zdroje, aby se mohli bránit proti neodůvodněným žalobám. Některé fyzické nebo právnické osoby, které využívají strategické žaloby proti účasti veřejnosti proti občanům a subjektům občanské společnosti v EU, pocházejí z oblastí mimo Unii. V době rostoucího geopolitického napětí musí mít EU k dispozici soubor opatření, aby mohla chránit svou demokracii proti vnějším hrozbám, včetně opatření proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti.

([3]) Informační zpráva Evropského hospodářského a sociálního výboru Ochrana životního prostředí jako předpoklad dodržování základních práv.

([4]) SOC/593 – stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Posílení ochrany oznamovatelů na úrovni EU (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 155).

([5]) SOC/635 – stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Zajištění svobody a rozmanitosti sdělovacích prostředků v Evropě (stanovisko z vlastní iniciativy) (EESC 2021/01539) (Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 9).

([6]) REX/545 – informační zpráva Evropského hospodářského a sociálního výboru Podpora nezávislých sdělovacích prostředků v Bělorusku.

([7]) Usnesení EP o zmenšujícím se prostoru pro občanskou společnost v Evropě (2021/2103(INI)) (Úř. věst. C 347, 9.9.2022, s. 2).

2.9. Soudní řízení týkající se strategických žalob proti účasti veřejnosti nespadají do práva na soud. Jejich cílem není prosazovat práva žalobce, ale zastrašit a oslabit opozici a připravit žalovaného o zdroje. Žaloby jsou často podávány bez opodstatnění, opakovaně a jejich skutečným výsledkem je zastrašení a umlčení obviněných organizací, jednotlivců nebo dokonce i jejich příbuzných ve veřejné debatě a odrazení od další činnosti. Pokud se tento odrazující účinek na danou činnost nepodaří potlačit, může dojít ke vzniku monopolizace nebo oligopolizace sdělovacích prostředků, což není v souladu s ideály demokratického právního státu.

2.10. Vzhledem ke klíčové úloze sdělovacích prostředků, nevládních organizací, dalších subjektů a oznamovatelů zapojených do budování občanské společnosti a jednajících ve veřejném zájmu je mimořádně důležité zajistit, aby byli v případě porušení nebo pokusu o porušení svobody projevu, zejména v situaci očividné nerovnováhy moci a zdrojů, dostatečně chráněni. Posledně uvedený případ může vést k negativním dopadům z hlediska odmítnutí žalovaného nadále se účastnit veřejné debaty a odsuzovat zneužívání, korupci nebo porušování lidských práv. Vysoké náklady na žalobu, které ještě zvyšuje strategické chování za účelem prodloužení soudního řízení, představují závažný problém pro ty, kteří jsou zjevným cílem strategické žaloby.

2.11. Někdy jsou strategické žaloby zaměřené na potlačení veřejné debaty doprovázeny dalšími odsouzeníhodnými aktivitami, jako je zastrašování a obtěžování žalovaného a vyhrožování mu. Tyto žaloby jsou rovněž ničivé pro občanskou společnost a veřejný zájem a je třeba na ně okamžitě a tvrdě zareagovat bez ohledu na finanční zdroje nebo výsady zapojených subjektů.

2.12. Současně nemůžeme opomenout problém nepravdivých informací nebo očividných nenávistných verbálních projevů, které by měly být předmětem ověřování a v případě, že se ukáže, že představují porušení práv, odstraněny z veřejného prostoru. EHSV však požaduje přísné a řádné uplatňování stávajících protokolů, jak vyplývá z uplatňování směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ([8]), neboť související opatření nesmí vést k omezením svobody projevu v situaci, kdy informace a vyslovené názory nepředstavují falešné zprávy a nepodněcují nenávist ([9]). Tyto praktiky nesmí v žádném případě sloužit jako záminka k omezování práva na svobodu projevu.

2.13. EHSV vítá návrh směrnice o ochraně osob, které se podílejí na účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými nebo zneužívajícími soudními řízeními, který předložila Evropská komise ([10]), a doporučení Komise (EU) 2022/758 ([11]) o ochraně novinářů a obránců lidských práv, kteří se podílejí na účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými nebo zneužívajícími soudními řízeními.

2.14. EHSV vyzývá Evropský parlament a Radu, aby směrnici bezodkladně přijaly, neboť provedení opatření na ochranu novinářů, subjektů občanské společnosti a dalších osob, které se podílejí na účasti veřejnosti, je naléhavě nutné.

2.15. EHSV vítá rozhodnutí vlády Irska zúčastnit se přijetí a uplatňování navrhované směrnice. V souladu s článkem 3 a čl. 4a odst. 1 Protokolu č. 21 o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva, připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o fungování Evropské unie, se Irsko může rozhodnout oznámit přijetí a používání této směrnice a zapojit se do nich.

2.16. Kromě doporučení z nařízení Komise o strategických žalobách proti účasti veřejnosti vyzývá EHSV vládu Dánského království, aby přijala vnitrostátní právní předpis, jenž zajistí tutéž úroveň ochrany osob, které se podílejí na účasti veřejnosti, před strategickými žalobami, jakou jim poskytuje navrhovaná směrnice. V souladu s články 1 a 2 Protokolu č. 22 o postavení Dánska, připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie, se Dánsko nezúčastní přijímání této směrnice a tato směrnice pro něj nebude závazná ani použitelná.

([8]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV (Úř. věst. L 315, 14.11.2012, s. 57).

([9]) SOC/712 – Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti (Úř. věst. C 323, 26.8.2022, s. 83).

([10]) COM(2022) 177 final.

([11]) Doporučení Komise (EU) 2022/758 ze dne 27. dubna 2022 o ochraně novinářů a obránců lidských práv, kteří se podílejí na účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými nebo zneužívajícími soudními řízeními („strategické žaloby proti účasti veřejnosti“) (Úř. věst. L 138, 17.5.2022, s. 30).

2.17. EHSV se domnívá, že přijatá opatření nesmí příliš omezit právo na spravedlnost a měla by být používána pouze v případech zneužití a nesprávného použití.

2.18. EHSV zastává názor, že by právní opatření znemožňující využít neodůvodněná a zneužívající soudní řízení měla být doplněna vzdělávacími opatřeními a sítí organizací, které budou poskytovat právní pomoc osobám a institucím, proti nimž jsou tato řízení zahájena. Zejména právníci (soudci a advokáti jednající v soudních řízeních ve funkci právních zástupců) potřebují vzhledem ke své důležité úloze náležitou odbornou přípravu, neboť jejich rozhodnutí a jednání mají zásadní vliv na dosažení cíle a zaručení svobody projevu.

3. **Konkrétní připomínky**

3.1. Šíření negativního jevu strategických žalob zaměřených na potlačení veřejné debaty (strategických žalob proti účasti veřejnosti) je závažným problémem – proto je velmi důležité opatření přijaté Evropskou komisí a Evropským parlamentem s cílem bojovat proti tomuto jevu, což je zásadní pro to, aby byla poskytnuta dostatečná ochrana účastníkům veřejných debat v případech, kdy bylo zneužito právo na soudní řízení s cílem dosáhnout odrazujícího účinku, který žalované umlčí a odradí je od toho, aby pokračovali ve svých aktivitách.

3.2. Ochrana proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti by měla být zajištěna všem účastníkům veřejné debaty bez ohledu na to, zda mají tyto žaloby domácí nebo přeshraniční povahu. EHSV souhlasí s tím, že žaloby zahájené v jurisdikci jednoho členského státu proti osobě s bydlištěm v jiném členském státě jsou pro žalovaného obvykle složitější a nákladnější. Tentýž problém se nicméně objevuje také u žaloby podané v jiném městě nebo při využití procesní taktiky s cílem dosáhnout toho, aby soudní řízení v téže zemi bylo delší a nákladnější. Omezení regulace jen na případy s přeshraničními dopady může vést k neodůvodněné diferenciaci v oblasti práv jednotlivců a organizací, jejichž jednání má místní dopad, a tudíž je obvykle spojeno s omezenými finančními, personálními a organizačními zdroji.

3.3. Aby tato směrnice řádně fungovala, je nezbytné definovat vhodný a jednoznačný právní základ pro kroky, které mají být podniknuty. Je třeba poznamenat, že hlavním účelem mechanismů proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti není zajistit řádné provádění soudních řízení (která mohou probíhat řádně v souladu s vnitrostátními postupy), ale chránit práva žalovaných, kteří nemusí mít dostatečné právní a finanční prostředky. EHSV má za to, že je třeba poskytnout žalovaným, kteří jsou obvykle ve slabší pozici než žalobci, mechanismy, jež jim umožní se bránit vůči neoprávněným nárokům představujícím zneužití práva na soud.

3.4. EHSV poukazuje na to, že v důsledku zavedení přeshraniční podmínky je nezbytné přezkoumávat v jednotlivých případech: 1) zda jsou obě strany soudního řízení bytem nebo sídlící v jiném členském státě, 2) zda je účast na veřejné debatě na téma, jež je ve veřejném zájmu, významná pro více než jeden stát, nebo 3) zda žalobce či související subjekty zahájili souběžné nebo předchozí soudní řízení proti témuž nebo souvisejícímu žalovanému v jiném členském státě. Zejména druhá podmínka může vést k diskrečnímu posouzení a omezení ochrany poskytnuté žalovanému.

3.5. EHSV souhlasí s názorem, že by ochrana proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti neměla být zaměřena výhradně na civilní záležitosti. Zvláštní pozornost je třeba věnovat postoji mezinárodních organizací (Výbor OSN pro lidská práva, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Rada Evropy) k vypuštění pomluvy z trestního práva. Dosud přijatá opatření nepřinesla očekávané výsledky, protože v některých členských státech je pomluva stále trestným činem, který lze potrestat peněžitou sankcí i odnětím svobody. Není možné se svobodně zúčastnit veřejné debaty pod hrozbou trestního stíhání. EHSV doporučuje, aby byla přijata skutečná a účinná opatření, která zajistí, že členské státy vypustí trestněprávní žaloby za pomluvu coby přežitek ostudné minulosti ohrožující svobodu projevu a slova.

3.6. Účelem trestních sankcí je odrazování, a to bez ohledu na jejich konečné uplatnění. Proto je u nich ještě pravděpodobnější než u občanskoprávních řízení, že budou omezovat veřejnou debatu. Upuštění od ochrany podle systému trestního práva může vést k úmyslnému posunu od občanskoprávních řízení k trestním řízením, pokud v posledním uvedeném případě chybí dodatečná ochrana pro žalovaného.

3.7. EHSV poukazuje na to, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti mohou podávat nejen subjekty nebo instituce soukromého práva, ale také státní orgány, jako je úřad státního zástupce, a proto se oblast působnosti směrnice musí uplatnit na všechny tyto instituce. EHSV požaduje, aby se ochrana fyzických a právnických osob zapojených do veřejné debaty a jejich zdrojů v souladu s tím uplatňovala i v těchto případech. V této souvislosti je třeba zvláštní pozornost věnovat monitorování strategických žalob proti účasti veřejnosti. Přenesení tohoto úkolu na členské státy, když mohou být orgány veřejné moci rovněž žalobci v soudních řízeních týkajících se strategických žalob proti účasti veřejnosti, vyvolává oprávněné otázky. Je třeba zvážit zapojení nezávislých organizací do těchto aktivit nebo zavedení postupu monitorování na nadnárodní úrovni.

3.8. Je důležité, aby k osobám, které jsou považovány za ohrožené strategickými žalobami proti účasti veřejnosti, nepatřili pouze novináři nebo obránci lidských práv, ačkoli tyto profese je třeba považovat za obzvláště zranitelné vůči těmto žalobám. Cílovou skupinu je třeba definovat funkčně (na základě prováděných činností), a nikoli podle vzdělání nebo povolání. Tímto způsobem je rovněž možné chránit nejen osoby, které nejsou přímo zapojeny do mediálních aktivit, ale také například angažované občany, kteří zveřejní informace o zneužití ve své místní komunitě, nebo další typy oznamovatelů v širším kontextu.

3.9. Procesní záruky předložené v návrhu směrnice – záruky, zamítnutí zjevně neopodstatněných žalob v rané fázi v soudních řízeních, prostředky nápravy ohledně zneužívajících soudních sporů, ochrana proti rozsudkům vyneseným ve třetích zemích – jsou vítány. Je však třeba vzít v úvahu možnost zavést další opatření, která by doplnila a usnadnila práci soudní moci, např. usnadnění nebo nařízení konsolidace různých žalob proti témuž žalovanému v případě žalob podaných týmž žalobcem nebo souvisejícími žalobci.

3.10. EHSV se domnívá, že by bylo rovněž užitečné zavést určitou míru automatizace v podobě „rozhodnutí o předběžné otázce“, kdy jsou soudní věci považovány za nesplňující požadavky, pokud zjevně splňují kritéria strategických žalob proti účasti veřejnosti. To by dokonce umožnilo nezahajovat soudní řízení ve zjevných věcech. Snížilo by to náklady (nejen soukromé, ale i veřejné) a omezilo počet věcí, u kterých by bylo možné pokročit.

3.11. Je také vhodné zvážit dodatečná řešení vytvořená podle vzoru existujících mechanismů, jako je:

— konsolidace soudních řízení na žádost žalovaného v jurisdikci, která mu byla určena,

— stanovení lhůty pro soudní řízení nebo zavedení zrychleného řízení (v souladu s volebními spory),

— vyloučení možnosti, aby žalobu financovala jiná osoba než žalobce (financování třetí stranou).

3.12. S ohledem na rostoucí počet strategických žalob proti účasti veřejnosti EHSV doporučuje, aby dočasné uplatňování nových předpisů proti těmto žalobám obsažených ve směrnici bylo členskými státy používáno na věci, které budou v době vstupu nových předpisů v platnost probíhat nebo budou zahájeny.

3.13. Současně je nezbytné přezkoumat vnitrostátní právní předpisy týkající se současných opatření pro boj proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti. Účinnost zavedených mechanismů může umožnit zlepšit plánovaná opatření a skutečně poskytnout ochranu ohroženým subjektům. Pokud ve vnitrostátních právních předpisech již existují nástroje, které by mohly dotčený problém alespoň částečně vyřešit, bylo by nezbytné určit důvody, proč nejsou dostatečně využívány. Taková analýza by mohla na jedné straně bez ohledu na plánovanou směrnici zlepšit situaci účastníků společenské debaty, kteří jsou ohroženi strategickými žalobami proti účasti veřejnosti, a mohla by být zajímavou studií při vypracovávání a provádění nové legislativy.

3.14. Protože se navrhovaná směrnice nevztahuje na domácí věci, vítá EHSV doporučení (EU) 2022/758 o ochraně novinářů a obránců lidských práv, kteří se podílejí na účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými nebo zneužívajícími soudními řízeními, a naléhavě vyzývá členské státy, aby zajistily tutéž úroveň ochrany, jaká je stanovena v navrhované směrnici. Činnost EU by se nicméně neměla omezovat na doporučení, nýbrž EU by měla požadovat, aby členské státy harmonizovaly své právní předpisy v této oblasti s cílem poskytnout rovnocennou úroveň ochrany proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti ve všech členských státech. To platí zejména pro právní definice a rozsah ochrany v případě strategických žalob proti účasti veřejnosti, aby se zabránilo odlišným výkladům a různé úrovni ochrany v členských státech.

3.15. Vzhledem k dynamice problému strategických žalob zaměřených na potlačení veřejné debaty EHSV doporučuje, aby bylo uplatňování směrnice přezkoumáno nejvýše po třech letech namísto po pěti letech, jak je stanoveno v současnosti. Členské státy by tedy měly dva roky po provedení ve vnitrostátním právu poskytnout Komisi informace o uplatňování této směrnice. Jeden rok poté, tj. tři roky po provedení ve vnitrostátním právu, by Komise měla předložit zprávu o uplatňování této směrnice.

3.16. EHSV vyzývá Komisi, aby při přípravě přezkumu konzultovala novináře a všechny zúčastněné strany, sociální partnery a organizace občanské společnosti s cílem doplnit informace poskytnuté členskými státy o nezávislá posouzení uplatňování směrnice.

3.17. Je zásadní provést vzdělávací opatření uvedená v doporučení (EU) 2022/758. Konkrétně je zapotřebí náležitá odborná příprava určená právníkům (soudcům a advokátům jednajícím v soudních řízeních ve funkci právních zástupců) a obecnější vzdělávací činnosti zaměřené na širokou veřejnost v členských státech, jejíž jakýkoli člen se může stát účastníkem veřejné debaty ohroženým strategickou žalobou proti účasti veřejnosti. Tato vzdělávací opatření by měla věnovat dostatečnou pozornost strategickým žalobám proti účasti veřejnosti s nadnárodním rozměrem, na něž se vztahuje navrhovaná směrnice. Kromě toho musí být ve všech členských státech jako doplněk ke směrnici a k jejímu posílení pořádány všeobecné kampaně zaměřené na šíření a prosazování práv a svobod projevu.

3.18. Významným prvkem systému pro boj proti strategickým žalobám zaměřeným na potlačení veřejné debaty by mělo být také poskytování bezplatné právní pomoci ohroženým jednotlivcům a organizacím. EHSV podporuje vytvoření a rozvoj právních spolků na vysokých školách a ze strany sdružení právníků a dalších subjektů, které tuto podporu mohou poskytovat. Musí však být zajištěno, aby orgány doporučené členskými státy k provádění těchto aktivit byly důvěryhodné, nezávislé a profesionální a aby jejich aktivity byly předmětem náležitého nezávislého ověření ze strany orgánů dotčeného členského státu.

V Bruselu dne 26. října 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG